

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Invitaziun

20. Radunonza dil cussegl da vischnaunca

dil trienni 2014/2017

mesjamna, ils 12 d'avrel 2017
ell'aula dalla casa da scola a Sedrun

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 19 digl 1. da fevrer 2017
3. Adattaziuns vid il plan da zonas ed il plan general d'avertura per la colligaziun dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér
4. Orientaziuns
5. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2014/2017

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 17-2014/19 digl 1. da fevrer 2017

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 19/2014/17 digl 1. da fevrer 2017

allas 20.00 uras entochen allas 23.00 uras ell'aula dalla casa da scola a Sedrun

Presidi:	Otto Curschellas	
Actuar:	Simon Collenberg	
Dumbravuschs:	Sep Aluis Monn e Severino Solèr	
Presents:	11 cusseglierAs, total 11 votantAs (absolut pli 6)	
Aspectaturs:	35	
Cusseglers:	Armin Albin, Rueras Arno Berther, Surrein Marc Berther, Gionda Diego Curschellas, Gionda Franco Curschellas, Sedrun Otto Curschellas, Sedrun	Gelgia Deplaz, Dieni René Epp, Sedrun Sep Aluis Monn, Gionda Josef Russi, Sedrun Severino Solèr, Cavorgia
Suprastonza:	Beat Roeschlin, president communal André Schmid, genau Renato Decurtins, genau	Mario Hitz, genau Christian Albin, genau
Cumissiun da gestiu:	Guido Friberg, Sedrun Norbert Vinzens, Sedrun	Toni Monn, Rueras Pius Cavegn, Camischolas
Perstgisas:	Michel Deragisch, Sedrun Christian Gieriet, Sedrun	

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 18 dils 9 da november 2016
3. Iniziativa: Lantschar contractivas da fusiun ella Cadi
4. Credit da planisaziun per la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun
5. Credit pil niev baghetg dil stradalessar
6. Orientaziuns
7. Varia

1. Tractanda Avertura

Cusseglia Otto Curschellas:

Il davos onns ein fusiuns vegnidas en moda. Biaras pintgas vischnauncas ein svanidas ed aschia ei il diember da vischnauncas sereducius el cantun Grischun sin 112. Fleivlas finanzas, il pign diember da habitonts e buca avunda persunas per occupar ils uffecis politics san esser arguments per ina fusiun. Mo ei la fusiun la sligiaziun dils problems? Ein ils daners dil cantun per ina fusiun dai ora cun ulivar ils quens deficitar ni ils deivets avon maun vegn la realitad spert anavos. Quei ei capitau tier la nova vischnaunca Ilanz/Glion che havess suenter mo treis onns fusiun stuiu alzar il pei da taglia. Il parlament ha buc acceptau igl alzament ed ussa dat ei nuot auter che spargnar en auters loghens. Ina studia dall' Universitad da Sogn Gagl ha saviu confirmar che fusiuns da vischnauncas rendan buc. In argument pertgei che las fusiuns portien negin effect da spargn seigi oravontut che pintgas vischnauncas han era gia avon la fusiun collaborau ensemen. Era la cefra da persunas che s'engaschan en ils gremis politics vegn buc a crescher cun ina fusiun. La vischnaunca Lummnezia vegn actualmein buca d'occupar tut ils uffecis politics, damai che mintga fracziun sto tarmetter in delegau en suprastanza.

Nus havein oz da tractar l'iniziativa «lantschar contractivas da fusiun ella Cadi». L'administraziun communal ha giu da controllar la valeivladad dalla iniziativa. E l'iniziativa ei vegnida declarada sco valeivla. La suprastanza communal ha examinau l'iniziativa e allura luvrau ora ina cunterproposta. Quei ei lur bien dretg. Con vehement ch'il comite dall'iniziativa ha reagau sin quella cunterproposta ei per mei nuncapeivel e malponderau. Clar ha mintgin il dretg da dir siu meini. Ei dependa denton adina dil tun e dalla moda e maniera. Quella reacziun ha silsuenter era leventau tiels Tuatschins bia emoziuns negativas sco era malaveglias. Jeu sperel fetg che nus savein puspei turnar anavos tier in dialog constructiv sco quei che nus essan stai endisai. La cunterproposta ei ni ina izolaziun ni serrar giu ils eglis avon la realitad sco quei ch'ils iniziants lessan far valer. La vischnaunca da Tujetsch ha mussau ils davos onns ch'ella ei habla da luvrar ensemen. Ella lavura gia dapi decennis ensemen ella Surselva sin differents secturs cun las vischnauncas vischinontas.

Per mei ha ina collaboraziun absoluta prioritad avon ch'ina fusiun. Nus havein entgins projects che stattan avon la realisaziun sco per exempel la colligiaziun da skis sigl Alpsu, la colligiaziun dils territoris da skis Sedrun – Mustér, la sanaziun dil bogn cuvretg, la residenza da seniors sco era l'utilisaziun dalla Tgèsa s.Vigeli entras la Fundaziun Soldanella. Ils aspects pil futur ein buca aschi schliats sco certins lessan far valer. Ch'ei regi dapertut carplinas e malaveglia creiel jeu era buca. La Regiun Surselva ha mussau ils davos onns ch'ella sa luvrar ensemen e quei sin differents secturs cun success. La demografia, la munconza da plazzas da lavur ed il regress dil turissem ein problems che san buca vegnir sligiati cun ina fusiun. Anzi cun centralisar certs survetschs stuein nus quintar a liunga vesta cun reducziuns da plazzas da lavur e quei cun disavantatg per la vischnaunca da Tujetsch. Leutier vegn che l'identitad per l'atgna vischnaunca, igl engaschi per las uniuns ed il luvrar per la cuminonza mass a piarder ni fuss buca pli aschi ferm.

Ins vesa era ch'il sustegn dil pievel pertuccont quella iniziativa ei staus fetg mudests. Cun mo 114 suttascripziuns en nossa vischnaunca ei il sustegn staus plitost pigns. E per mei eisi clar che buca mo il cussegl da vischnaunca duess saver decider sur da quella iniziativa, mobein era il pievel. Daco far ina massa lavur e dar ora ina massa daners, impunder persunas che ston sefatschentar dus entochen treis onns cun quella tematica sch'il pievel tuatschin stat buca davos quella decisiun. Ina decisiun alla radunonza da vischnaunca fuss en quella situaziun d'engrau, schiglioc fagein nus mo lavur per nuot.

2. Tractanda Approbaziun dil protocol nr. 18 dils 09-11-2016

Il protocol nr. 18 dils 09-11-2016 vegn approbaus unanimamein.

3. Tractanda Iniziativa: Lantschar contractivas da fusiun ella Cadi

President communal Beat Roeschlin:

Igl ei gia vegniu scret e discussiunau bia davart l'iniziativa. Bugen vi jeu informar vus davart las collaboraziuns intercommunalas che existan gia ella Cadi ed ella Surselva denter las vischnauncas.

- Academia Vivian (Sursassiala)
- Casa da tgira culla Fundaziun Puntreis (Sursassiala)
- Spitex Cadi (Cadi)
- Corporaziun da pumpiers (Sursassiala)
- Uffeci funsil (Cadi)
- Organisaziun da turissem Sedrun Disentis Turissem (Tujetsch e Mustér)
- Regiun Surselva: Cunvegns dallas vischnauncas culla Regiun Surselva pertuccont las suandontas prestaziuns:
 - Gimnasi dalla Claustra da Disentis/Mustér
 - Center da formaziun Surselva
 - Sana Surselva
 - Planisaziun regiunala
 - Deponia da rumians
 - Uffecis socials
 - Promoziun dalla economia regiunala e strategia dil liug
 - Ulteriuras cunvegns da prestaziun

Bugen vi jeu era orientar vus che la vischnaunca da Tujetsch ei cumpigliada en dus projects regiunals. Cheu setracta ei dils suandonts projects.

- Colligiaziun dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér
- Residenza da seniors (Fundaziun Puntreis)

Quei ei per bia buca tuttas collaboraziuns. Enzatgei ei denton clar, ella Sursassiala ed ella Surselva lavuran las vischnauncas gia en bia secturs stretg ensemen. Quellas collaboraziuns han funcziunau entochen oz e vegnan era a funcziunar el futur. La vischnaunca da Medel/Lucmagn retila l'electricidad dalla energia alpina. Era quei ei ina collaboraziun che funcziunescha.

Collaboraziuns intercommunalas san buca vegnir cumandadas. Quellas ston sesviluppar e madirar enteifer ils partenaris. Per luvrar comunablamein ensemen ston las vischnauncas definir ina finamira surordinaria. Plinavon sto ina structurala e finanziaria necessitad da cooperar esser avon maun.

Entochen oz ei la vischnaunca da Tujetsch ida la via dalla collaboraziun intercommunalala cun success. Ord quei motiv ei la suprastonza communal dil meini da cuntinuar cun collaboraziuns intercommunalas, leu nua ch'il giavisch vicendeivel e la necessitad ein avon maun.

Discussiun:

Cussegliaer René Epp:

El messadi dalla suprastonza communalala eisi menziunau che l'idea d'ina fusiun ei utopica e senza senn. Quella pretensiun metess consequentamein era en damonda las vischnauncas novas Ilanz/Glion e Lumnezia che han fusiunau dacuort. Aschia ch'ei fa adina senn da sclarir giu ils avantatgs e disavantatgs ch'ina fusiun ella Cadi savess haver.

Muort igl artechel ch'ei da cuort cumpariu ella Quotidiana ha il comite d'iniziativa retschert pliras renfatschas. Ord mia vesta ein quellas buca stadas giustificadas. Perquei igl ei franc stau legitim che nus havein astgau prender posiziun sil messadi dalla suprastonza communalala. Nossa comunicaziun han las medias posiziunau ellas gasettas sco quei ch'ellas han vuliu. Era quei ei legitim. Deplorablamein han

entginas personas che han criticau nus mo legiu il tetel, enstagl da mirar en tgei context che quel stat. Allora havessan ins numnadamein viu che nus havein buca criticau personas, mobein sulettamein igl agir dalla suprastanza communal. Sch'ins legia numnadamein la quarta lingia da nossa communicaziun saveis vus constatar quei: «Deplorablamein san ins taxar quei agir persul sco ina certa arroganza e munconza da respect.» Exact cun quella construcziun manegia il comite d'iniziativa igl agir dalla suprastanza communal e ha aschia consequentamein era mai attaccau personas persunalmein. Quei ei buca ver e quei schein nus era buca valer aschia. Il comite d'iniziativa ha fatg gronda lavur en caussa. Che la suprastanza communal ha gnanc giu la cuida ed igl interess da prender si contact ni cun nus sco iniziants ni culs presidents comunals vischinonts per discussiunar comunablamein davart l'iniziativa ei dapli che da deplorar. Quei agir ei staus egoistics e cun pauc respect. Autras iniciativas sco p.ex. quella dalla "halla plurivalenta" ni l'iniziativa dalla "Tgésa S. Vigeli" han ins numnadamein tractau tut auter. Leu han ins giu la bunaveglia dad immediatamein incurir il contact culs iniziants per anflar comunablamein sligiazions. Tier nus ei quella beinvulientscha para buca stada dentuorn. Quei demuossa clar tgei che la suprastanza communal tratga da nus.

Da vischins e vischinas da Tujetsch hiel jeu era persunalmein survegniu entginas renfatschas pervia da quei tetel egl artechel dalla Quotidiana. Da quellas personas sundel jeu trumpaus. Ins duess emprem numnadamein leger e sclarir giu sco ils fatgs ein propi avon che attacar mei persunalmein. Dapi ch'jeu fetgel politica a Tujetsch, pia dapi 12 onns sundel jeu adina staus en per Tujetsch. Quei vegnel jeu era a far vinavon. Era en cass ch'ins va buca ni mass la fin finala en contractivas da fusiun. Jeu saiel era che quei ei ina tematica fetg heiclia. Denton da prender quei sco motiv d'attacar mei persunalmein en caussa cul messadi ch'jeu duess prender las scartiras a Mustér ni ir el cantun Uri ei mitgiert e trest. Ins munglass saver discussiunar in cun l'auter surda tut ella politica. Ed ins sa era esser d'in auter meini. Quellas personas che san denton buca differenziar politica cun privat ed argumenteschan cun emoziuns ed attaccas enstagl cun fatgs deploreschel jeu zun fetg.

Per aunc inagada resumar: Nus havein buca attaccau las personas en suprastanza e schon insumma buca la populaziun Tuatschina. Nus havein mo criticau igl agir dallas suprastanza communal.

Uss vi jeu informar vus davart la posiziun che nus havein priu enviers il messadi dalla suprastanza communal.

Naturalmein caschunan contractivas da fusiun lavur e cuosts. Ils cuosts vegnan denton per lunsch buca a semover ell'altezia numnada da frs. 150'000.00 per ina suletta vischnaunca. Sin damonda tier igl Uffeci da vischnauncas dil cantun Grischun informeschan ils responsabels che buca ina suletta vischnaunca fusiunada hagi stuiu investir dapli che denter frs. 10'000.00 entochen frs. 30'000.00. Contractivas da fusiun ein colligadas cun biaras uras lavur. La politica ei denton gest cheu per analizar e migliurar las estructuras existentas.

La suprastanza communal propagescha ch'ina contribuziun dil cantun Grischun ei negin motiv per lantschar contractivas da fusiun. Era per nus ei quella contribuziun buca il motiv il pli decisiv. Sche la Cadi survegn frs. 20 milliuns ni buca, ei ord mia vesta denton buca nunimpurtont. La suprastanza communal argumentescha ch'ins sappi reducir cun quella contribuziun ils deivets dallas anteriuras vischnauncas sco era financiar las investziuns las pli impurtontas. La contribuziun che mass alla Cadi vegness tenor la suprastanza probablamein investada els vitgs vischinonts. Aschia pretenda la suprastanza indirectamein che las vischnauncas vischinontas hagian buca fatg lur pensums. Quei valetescha il comite d'iniziativa sco ina certa arroganza ed ina tenuta egoistica. Lein mo inagada patertgar vid la solidaritad dallas ulteriuras vischnauncas arisguard la votaziun dalla Porta Alpina.

Plazzas da lavur ein in factur fetg impurtont. La suprastonza communal menziunescha ch'ina fusiun meina en mintga cass tier ina reducziun dallas plazzas da lavur. Nus denton vulein mantener aschi ditg sco pusseivel las plazzas da lavur en nosssa regiun e buca per tut prezi en mintga vischnaunca. Oz vulan tuttas vischnauncas il pli bugen mantener tuttas plazzas da lavur. Ins sto denton esser pertscharts ch'ins sa el futur buca pli mantener mintga piazza da lavur en mintga vischnaunca. Per quei ei era il subvenziunar plazzas da lavur en ina suletta vischnaunca buca ina sligiazion a liunga vesta. Per gliez tonschan las finanzas enzacu semplamein buca pli. Il temps semida, il liug da habitar ei buca adina il liug dalla lavur, quei ei la realitad ed il mintgadi. Consequentamein vegn il traffic public enteifer la Cadi in punct fetg impurtont el futur. Biars da nus van gia oz a Mustér ed a Glion a luvrar. Medemamein survegnan era las fatschentas indigenas gia oz massa lavur ellas vischnauncas vischinontas.

Ei va buca pil fatg che las vischnauncas ein actualmein buca organisadas bein, mobein dad insumma reponderar e reorganisar l'entira structura politica ed organisatorica. Dar dapli cumpetenzas all'operativa e scaffir differents novs secturs en tals las persunas ein specializadas. Quei fa era pli interessant e pli attractiv las plazzas da lavur. Cun contractivas da fusiun eisi pusseivel da crear novas plazzas da lavur ni da silmeins mantener quellas a liunga vesta. En quella nova organisaziun duein las persunas era haver la pussevltad da sescolar e sesviluppar vinavon. Schiglioc vegn ei tonaton adina pli e pli grev dad insumma saver occupar ora las plazzas ella periferia. Consequentamein sa la politica sefatschentar ell'emprema lingia cun la strategia e buca cun fatgs operativs da mintga di. Ils posts politics vegnan cheutras era pli interessants e varionts sco era pli attractivs.

La suprastonza communal fa valer ch'ina fusiun porti buca il respargn giavischau (tenor ina studia fatga dall'Universitad da Sogn Gagl). Ina reducziun dallas expensas ha denton era buca emprema prioritad tier ina vischnaunca fusiunada. Gliez ei in aspect a liunga vesta. Bia pli impurtont ei la strategia communal – nua vulein nus ir e tgei vulein nus contonscher comunablamein el futur?

Che l'autonomia seigi periclitada ha la suprastonza communal medemamein menziunau en siu messadi. Dus impurtonts projects ein gia sin rucca, numnadamein la residenza da seniors e la colligiazion dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér. Omis dus projects vegnan probablamein aunc igl emprem miez onn sin gliesta da tractandas. Aschia ein quels projects segiramein buca pereclitai dad eventualas contractivas da fusiun. El futur eisi denton impurtont ch'ins definescha pli u meins en tgei vischnaunca ch'ins focussescha tgei investiziuns per saver evitar investiziuns dublas ni treidublas. La populaziun dalla Cadi duei vegnir sensibilisada davart la nova strategia per la Cadi ed aschia era sustener in l'auter.

Las vischnauncas ella Cadi emprovan gia daditg da luvrar ensem. Ellas vegnan buca sin ina frastga verda, seigi quei tiel scolaesser, tier la sanadad ni el turissem. Ord quei motiv vegn il comite d'iniziativa tier la conclusiun da vuler seser entuorn ina meisa cun las vischnauncas ed elaborar in concept da fusiun cun tut ses avantatgs e disavantatgs. Surda quei concept astga allura la populaziun dalla Cadi decider en treis entochen quater onns. La decisiun schai pia aschia ni aschia els mauns dalla populaziun. Oz ed ussa va ei tonaton mo per ir en quellas contractivas e discussiuns da fusiun, buca per la fusiun sco tala.

Cussegliaer Franco Curschellas:

Tenor miu meini eisi vegniu discussiunau il davos temps empau memia emoziunal surda l'entira causa. E quei surtut, per quei ch'igl ei vegniu dau fiug in a l'auter sur las medias.

Jeu quettel donn che tut quellas emoziuns ed informaziuns ston vegnir purtadas directamein allas medias. Nus savein gie tuts che las medias prendan si fetg bugen da quellas tematicas e scrivon allura tut aunc pli dramatic che quei ch'igl ei. Aschia eisi gartegiau en quei cass allas medias da metter sut pres-

siun omisduas varts ed aschia baghegiar si bia emoziuns. Ei fuss flot e segir d'avantatg da menar atras quellas discussiuns persunalmein e buca purtar allas medias ina plattaforma per in bien artechel.

La vischnaunca da Tujetsch ei la suletta che ha priu ina clara posiziun enviers l'iniziativa. Quei ei positiv era sch'ins ei forsa dad in auter meini. Ei fuss era interessant dad udir d'autras vischnauncas lur meini. Jeu vai era suttascret quella iniziativa, perquei ch'jeu sun dil meini ch'igl ei fetg impurtont che nus luvrein ensemen ella Cadi. Sche quei ei cun ina fusiun ni sin ina outra moda, gliez ei ina outra damonda. Per mei ei gliez buca aschi impurtont. Igl impurtont ei ch'ei vegn luvrau e discussiunau ensemen. Da quei essan nus tuts pertscharts en cheu.

Sco quei ch'ins ha sentiu ord differents discuors culs convischins il davos temps, ein els per gronda part fetg sceptics quei che pertucca ina fusiun. E sco schon menziunau avon, eisi vegniu discussiunau fetg emoziunal e per part schizun empau agressiv. Ei fuss bi sche nus respectassen in l'auter ed era in auter meini. La finfinala vulan omisduas partidas mo il bien per nossa regiun. Ils iniziants cun ina fusiun e la suprastanza communal cun ina buna collaboraziun intercommunal. E sco tier tut ha mintga varianta ses avantatgs sco era ses disavantatgs. Sco gia detg avon, eisi impurtont da respectar ils differents meinis. Mo la finfinala e per cletg vivin nus en ina democrazia, nua che mintgin astga dir siu meini. E cura ch'il pievel ha priu sia decisiun sche datti nuot auter che d'acceptar e respectar quella. Aschia ch'jeu sun perschadius ch'igl ei il pli gest da schar decider il pievel davart quella iniziativa.

Cussegliaer Arno Berther:

Entscheiver sai jeu cun enzatgei fetg positiv. La vischnaunca da Tujetsch stat en negin grau sut squetsch da fusiunar! Quei ei ord mia vesta impurtont da constatar sco punct da partenza. Tujetsch dispona d'ina buna infrastruttura, d'ina administraziun professiunala, d'istanzas politicas che funcziuneschon e d'ina sauna basa finanziuala. Fusiun ei pia negin stuer!

Nus astgein da tschei maun denton era buca schar metter nus sut squetsch en quella caussa dad anoviars. Talas emprovas datti adina puspei dalla gasetta La Quotidiana. Quei havein nus viu l'jamna vargada. Bugen vegnin nus Tuatschins mess neu leu sco tgaus gross ed egoists che sesan sils daners e vulan buca parter. Quei ei denton schurnalissem dalla mendra qualitat, schurnalissem che ni retscherca ni reflectescha las caussas che vegnan purtadas tier. Quei vilenta, metter sut squetsch gliez schein nus buca da talas caussas.

Emprovas d'influenzar la discussiun sentin nus era davart digl Uffeci da vischnauncas cantunal. Lez beneventass gie contractivas da fusiun, sco quei ch'ins ha saviu leger. En quei connex eisi semplamein impurtont d'enconuscher l'optica dil cantun. Lez mira per el. Stuer survegilar e tgirar mo pli ina vischnaunca enstagl da tschun ei pli confortabel. Clar ch'ins beneventass quei giu Cuera. Nus stuein denton buca simplificar la lavur pil cantun, mobein mirar da haver bunas e solidas sliaziuns per nus. E nus stuein saver, a Cuera ein las vischnauncas nuot auter ch'in pèr cefras sin in pupi. Co la qualitat da viver ei ellas vischnauncas, tgei prestaziuns ch'ei avon maun e co il singul habitont sesenta, quei ha negina relevanza a Cuera. Quei ch'jeu less dir: Lein abstrahar da tuttas influenzas ed emprovas da far squetsch d'anoviars e ponderar la caussa en tutta autonomia, en tut ruaus e cun in tgaus clar.

El sequent less jeu mussar si ch'ina fusiun ei oz la fallida via e ch'ei dat meglieras opziuns per nus, per nos vischins e per la Cadi.

Ella discussiun davart la fusiun aud'ins savens sco in dils emprems arguments encunter quella ch'ei mondi oz memia bein cun Tujetsch per fusiunar. Las finanzas communalas ein segir in aspect, jeu schess denton buca il pli impurtont. Finanzas vegnan e van. Quellas dependan magari da casualitads e da svilups ch'ins ha buca enta maun. Abstrahau da quei creiel jeu che nus Tuatschins havein buca pro-

blems da parter cun auters ni far certas concessiuns, sche nus essan perschuidi dalla sligiazion che stat davostier. Quei ei semussau cu nus havein fusiunau nossas pendicularas cun Ursera.

Per mei bia pli impurtont che las finanzas ei in auter aspect, numnadamein la sperdita da libertad, dall'autonomia locala. Jeu sai buca, sche nus essan cunscients avunda dalla valur e muntada da quei bein. Per nus eisi clar ch'ins decida caussas localas el liug, ch'ins sligia sez quei che schai avon casa e pertucca nus senza stuer schar reger dad auters. En quella tradiziun politica essan nus carschi si. L'autonomia locala ei ina part centrala da nosssa libertad e democrazia. Sch'ins mira pil mund entuorn, va ei en bia cumbats per acquistiar exact quella independenza, la libertad da reglar ils agens fatgs sez, l'autonomia - e nus ? Nus essan vid ponderar, sche nus lein dar si quei bein e fusiunar. Daferton che auters cumbattan per autonomias, ponderein nus da trer da leu via quei bein. Jeu sedamondel: Tgei savein nus spitgar meglier che dad esser signur e patrun en l'atgna casa? Datti beins materials che san cumpensar quei bein? San ins cumpensar libertad cun enzatgei auter? – Jeu creiel buc!

La fermezia dall'autonomia locala semuossa per mei era en auters puncts. En special ella qualitat dallas decisiuns, ella cuntentientscha dils pertuccai ed ell'identificaziun. Jeu less cuort ir en sin quels treis puncts.

Ina emprema fermezia che nescha dall'autonomia locala ei la qualitat dallas decisiuns. Pli datier ch'ins ei dalla caussa e meglier ch'ins sa giudicar e decider sur dad ella. Quei meina a decisiuns differenziadas che corrispundan alla situaziun ed als basegns e che contonschan ina aulta acceptanza. Autonomia locala garanteschia pia aulta qualitat ed acceptanza dallas decisiuns politics.

Ina secunda fermezia che nescha dall'autonomia locala ei la cuntentientscha dils pertuccai. Saver reglar sez en atgna cumpetenzia las caussas localas dat satisfacziun. Ins ha enta maun e sa direger las causas entuorn ins. Ins sa effectuar enzatgei silmeins el pign e sto buca prender encunter camonds da surengiu. Esser autonom fa cuntents e sveglia era il senn da responsablada.

Ed ina tiarza fermezia che nescha dall'autonomia locala ei l'identificaziun. Sligiar las caussas localas colligia la glieud dil liug ad ina cuminonza. Sin plaun local ei quella cuminonza aunc surveseivla, ins sa cun tgi ch'ins ha da far ed ei buca confrontaus cun in construct politic nunsurveseivel ed anonim. Autonomia locala ed identificaziun culla cuminonza locala ei perquei ina dallas meglieras medischnas encunter l'indifferenza politica.

Nus vesein pia, nies concept politic cun l'autonomia locala ha nundetgas fermezias e dimensiuns ch'ins gnanc ei cunscients sch'ins ponderescha buca. E ponderar duess ins las fermezias da quei ch'ins ha avon che vuler dar si quei e siglir suenter ad enzatgei auter. Nies concept politic cun l'autonomia locala ha ina liunga tradiziun, ei el medem mument denton enorm moderns. Moderns perquei ch'el dat al carstgaun in maximum da democrazia e libertad. In concept politic da tala valur datt'ins mo si sche quei ei absolutamein necessari, sch'ei va buca auter e sche la vischnaunca sco organisaziun sa buca survivor. Quei tonpli che las pli novas analisas han mussau ch'il profit finanziel d'ina fusiun ei minims, sche in-summa avon maun. Fusiunar vul dir en mes eglis sperdita da libertad e democrazia, sperdita d'influenza, las decisiuns ein meins datier dalla glieud, la glieud ei meins cuntenta, igl interess pils fatgs politics prengiu e l'identificaziun ella nova cuminonza maunca. Ins ei ussa part d'ina communitad anonima e nunsurveseivla. Tgei forza ha ina nova vischnaunca sut talas cundiziuns? Ei quei la megliera via per reussir allas sfidas dil futur sco quei vegn fatg valer dils iniziants? – Quei ei naturalmein ina damonda retorica che mintgin da vus sa sez rispunder.

Lein seregurdar dil concept politic che ha fatg da nus, da nies cantun e da nosssa tiara ina historia da success - Il federalissem. Federalissem applicau vul dir da sligiar ils problems sil scalem il pli bass pusseivel aschi datier dils pertuccai sco pusseivel. Nus stuein pia sedumandar tgei che nus savein sligiar local e tgei buca. Quei ch'ins sa sligiar local, san las singulas vischnauncas far vinavon sezzas. Leu nua

ch'ils pensums survargan las pusseivladads communalas stuein nus collaborar. Quei ei per mei la via che nus stuein ir. Sin quella via sesanflein nus. En bia secturs havein nus gia oz ina collaboraziun inter-communala. Forsa stuein nus dar in niev stausch a quella collaboraziun. Quei ei exact la sligiazion che nossa suprastanza communal propona e quei ei era per mei la dretga via. Lein baghegiar si sin quei che nus havein senza manizzar empaglia quei che funcziunescha bein ed ei secumprovau. La fusiun, lezza fuss la sligiazion cul marti grond. Pitgar las vischnauncas en scalgias e metter ensemen ord quel-las enzatgei niev. Sligiazions radicalas portan il pli savens buca quei ch'ellas empermettan. Lein haver quittau da quei che nus havein contonschiu. Lein mantener quei ch'ei bien ed empruar da migliurar quei che funcziunescha meins bein. Jeu sun perschuadius che Tujetsch mo era nos vischins van meglier sche mintgin fa ses pensums locals en tutta autonomia e libertad sez e sche nus fagein comunabla-mein ils pensums che survargan las habilitads e las forzas dallas singulas vischnauncas.

L'iniziativa per ina fusiun dallas vischnauncas ella Cadi ei per mei in tipic exempel nua ch'ins ei siglius si sin in trend politic senza ponderar a fons sche quei ei ina sligiazion adattada per nossas vischnauncas. Siglir a cavagl a modas, quei ei intec il prighel digl elan giuvenil. Perquei less jeu buca far renfatschas als iniziants. Sco nus era, lessan els mo il meglier, siettan denton lunsch sur la noda ora cun lur preten-sions. La fusiun fuss en mes eglis in pass falliu e deplorablamein in ch'ins sa buca curreger. La fusiun fuorma forsia in center ferm, denton segir buca ina vischnaunca ferma! Jeu sun perschuadius che nus essan ina pli ferma e persistenta Cadi sche nus stein vischnauncas autonomas e collaborein ina cun l'otra, leu nua ch'ei fa basegns e senn. Ord quels motivs sustegnel jeu cumpleinamein e cun perschua-siun la cunterproposta da nossa suprastanza communal e ditgel NA all'iniziativa.

Cusseglia Severino Solèr:

Ins prendi ina iniziativa che pretenda contractivas da fusiun e per quei intent ina cumissiun preparatori-ca, vitier 5 iniziants che pretendan per els gest in plaz en quella cumissiun. Lur cumpetenzas han els presentau ella pressa. Allora entgins cussegliaiders dil cantun per il qual fusiuns ein program. Buca em-blidar in pér politichers communal che speculeschan sin milliuns da Cuera. Quei tut vegn arrundau cun in schurnalissem che muossa pauc gust per arguments controvers, mobein seporscha gest sco organ da propaganda. Il resultat presentaus sil taglier cun quellas ingredienzas sa esser nuot auter ch'in pareri che cusseglia ina fusiun. Naturalmein vegness visau vi sin entgins puncts negativs. Quei pretenda il bien tun mo per silsunter accentuar tonpli ils aspects positivs che survargan en mintga cass. Convischins e convischinas cun resalvas envidan ins silsunter a gruppas da lavur cun la finamira da sensibilisar tuts e tuttas per tuts e tut!

Preziai tuts, quei ei uss era stau empau polemica. Mo per tgei va ei per propi? Ei va cheu buca per ina cumissiun che sclarescha in pér detagls, mobein per nuot auter che l'existenza da nossas vischnauncas e cun lezzas era da nossa cuminonza sco tala. Tgei spitgein nus dad ina vischnaunca politica? Tgei spitgein nus da sias instanzas? Mo era tgei astgan ins spitgar dalla populaziun? Tgei ei mintgin da nus prompts d'investar per il beinstar communal? Spazzar e destruir per saver construir daniev ha ina certa calamita. Ei fa schizun senn sche quei ch'ei avon maun ei buca sufficient. Perquei eisi capeivel che beinenqual vischnaunca pintga vegn alla conclusiun che fusiunar ei la megliera opziun. Mo en mintga cass vegn ei destruiu enzatgei. La pussonza politica sestauscha adina dapli en direcziun dallas maiori-tads novas! Quei ei nies sistem democratic.

Suenter quellas fusiuns necessarias para ei da sepigliar sco in virus che fusiuns ein la medischina per tut ils mals e tut ils problems. Dasperas muossan las empremas analisis che las sfidas restan era suen-ter la fusiun grondas. E quei sin tut ils camps. Co pia ir entuorn cun quellas sfidas ch'igl avegnir porta? La vischnaunca da Tujetsch porscha ina aulta qualidad da viver. La basa finanziaria ei buna. Ils sur-vetschs communal medemamein. La vischnaunca porscha ina buna infrastruttura turistica che sa era vegnir nezegiada dils indigens. Cuortas vias allas instanzas e bunas pusseivladads da separticipar alla veta politica, culturala e sociala ein avon maun. La situaziun economica ei buca mo buna, denton era

buca senza speranza. Ni detg cun auters plaids, ina situaziun sco aunc biaras autras vischnauncas. Negins motivs da dramatisar e spitgar la fin dil temps, mo era negins per star eri e ruassar. Ei vala da star movibels e flexibels per saver tschappar las pusseivladads cura ch'ei sedattan. Tujetsch ha adina priu las pusseivladads e vegn era a far quei el futur.

Nossa suprastanza communal ha preparau in bien e fundau messadi. Ils arguments ein formulai bein e setegnan vid la realitad. La realitad muossa ch'ei va ella politica adina per interess, gie la politica vegn persesez definada cun ils interess dalla communitad. Quei vala sin palancau communal, cantunal ed era federal! Ils interess dallas vischnauncas ella Cadi secuvieren buca diltut. Acceptar e respectar quella realitad sto esser il fundament per collaboraziuns.

Ina fusiun ella Cadi ha potenzial da disfar ina massa senza basegns e senza garanzia ch'ei reussescha da schaffir enzatgei da pli gronda valor che quei ch'ei oz avon maun. Perquei sustegnel jeu cumpleinamain la cunterproposta dalla suprastanza.

Cusseglia Gelgia Deplaz:

L'iniziativa pretenda ina discussiun e nuot auter. Sco il president communal ha menziunau existan gia biaras collaboraziuns denter las vischnauncas dalla Surselva. Entginas collaboraziuns ein vegnidas lantschadas dil cantun ni dalla regiun tier las qualas la vischnaunca da Tujetsch ha buca giu da dar il consentiment. Ils iniziants sco era la suprastanza communal han las medemas finamiras, numnadamein denter auter da mantener las plazzas da lavur e da promover l'economia ella regiun. Quei ei in fatg ordvart positiv. Las discussiuns per in fusiun fissan ord mia vesta bunas per metter sin stadera tut las spartas. Il davos sto ei esser in dar ed in prender denter las vischnauncas dalla Cadi.

Cusseglia Marc Berther:

Jeu hai era suttascret l'iniziativa cun buna cunscienza. Igl ei uras da discussiunar davart ina fusiun ella Cadi. Ei va tier quei project buca per ina fusiun, mobein mo per discussiunar davart ina fusiun. Sch'ei dat buca ina discussiun, savein nus buca decider sche la fusiun ei la dretga via per la vischnaunca da Tujetsch. Per menziunar in grond avantatg dad ina fusiun, vi jeu entrar sin ina tematica. Dacuort ha la Viafier Retic publicau plazzas da lavur per cautrens. Quellas persunas duessan vegnir staziunadas a Mustér. L'iniziativa ei vegnida dalla vischnaunca da Disentis/Mustér. Sco ei vesa ora il mument, eisi denton buca segir che quellas plazzas vegnan schaffidas a Mustér. Ord mia vesta havess ina gronda vischnaunca pli bia forza da far pretensiuns a fatschentas ed ad uffecis sco per exempel en quella caussa per schaffir las plazzas da lavur a Mustér. Miu sustegn ha quella iniziativa en mintga cass era ord quei motiv.

Cusseglia René Epp:

Jeu less aunc argumentar cuort, daco che nus vulein seser en quella cumissiun preparatorica per lantschar contractivas da fusiun. Nus giuvens vulein aschia buca fugir dalla responsablidad, mobein nus vulein investir quei impurtont temps ed aschia luvrar cun e definir comunablamein cun tut las autras persunas ch'ei en quella cumissiun ina strategia comunabla per nossa regiun e nies futur. La finamira ei dad elaborar in concept da fusiun per silsuenter schar decider la populaziun surlunder. Cun schar elaborar in tal concept sperdin nus ni libertad ni l'autonomia, ei va sulettamein per discussiunar davart sli-giaziuns regiunalas a liunga vesta per nos vegnents suenter. La decisiun finala pren la populaziun pér en treis entochen quater onns. Ei vala da far uss quels patratgs entochen ch'ei va aunc bein cun nus e buca per cura ch'igl ei in stuer.

Cusseglia Marc Berther:

Jeu fetgel attents vus sil maletg empalont ch'il cussegl da vischnaunca ha approbau avon paucs onns. En leu ei clar menziunau che la vischnaunca da Tujetsch duei prender si contractivas da fusiun cullas autras vischnauncas dalla Cadi.

Cusseglia Arno Berther:

El maletg empalont ei ina fusiun menziunada sco in punct, denton ha ina fusiun tenor quella directiva buca emprema prioritad. Collaboraziuns han tenor il maletg empalont pli gronda impurtonza. Ins sa constatar ch'ei vegn lantschau ina iniziativa, cura ch'ins vul buca setener vid las directivas (maletg empalont). Ils iniziants declaran adina puspei ch'ei mondi mo per ina discussiun. Els emprovan da romantisar l'entira iniziativa cun da quellas declaronzas ed informaziuns nungustificadas. Quei ei ord mia vesta era buca diltut sincer. Tenor miu meini va ei tier quella iniziativa buca mo per discussiuns, mobein per in project da fusiun, nua ch'ei vegn elavurau ora in contract da fusiun. Ils avantatgs ed ils disavantatgs d'ina fusiun vegnessan tier quella lavur da contractivas segir buca sin meisa. Ina fusiun ei buca ina buna via per la vischnaunca da Tujetsch. Ina fusiun formescha in ferm center ed ina fleivla vischnaunca.

Cusseglia René Epp:

El maletg empalont han las contractivas da fusiun secunda prioritad. Nus essan gest en quella fasa, nua che quellas contractivas da fusiun ston tenor il maletg empalont vegnir menadas atras.

Votaziun davart la cunterproposta dalla suprastanza communal:

Il cussegl da vischnaunca decida cun 7 vuschs encunter 4 vuschs d'acceptar la cunterproposta dalla suprastanza communal.

Votaziun davart l'iniziativa per lantschar contractivas da fusiun ella Cadi:

Il cussegl da vischnaunca decida cun 7 vuschs encunter 4 vuschs da refusar l'iniziativa per lantschar contractivas da fusiun ella Cadi. Quella vegn uss suttamessa alla radunonza da vischnaunca.

4. Tractanda Credit da planisaziun per la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun

Gerau Christian Albin:

Ils 25 da november 2016 havein nus envidau il pievel tuatschin ed auters interessents ad ina sera d'informaziun pertuccont il Bogn Sedrun, quei cun la pusseivladad da visitar il menaschi e la tecnica d'il Bogn Sedrun. La suprastanza ha giu grond plascher d'astgar beneventar quella sera tontas personas, quei era ord il miez dil cussegl da vischnaunca. Suenten ina questiunada ei semussau che la suprastanza duei persequitar ina renovaziun dil Bogn Sedrun ensemen cun ina engrondaziun entras in bogn ordaviert. Las variantas per menar atras mo ina sanaziun ni scarpas giu il Bogn Sedrun han fatg naufragi quella sera.

La planisaziun sco tala secumpona ord il project sco descret ella analisa. Tgei project che vegn allura definitivamein realisau decida il pievel. L'analisa ch'ei vegnida fatga sebasa sin pliras etappas da construcziun che cuozzan sur plirs onns. Il giavisch dalla suprastanza communal ei denton da trer atras la renovaziun ed ina eventuala engrondaziun cun in bogn ordaviert ed ina ruschnera. Per buca stuer dis-

turbar il menaschi dil Bogn sur plirs onns ora, eisi meglier da trer atras l'entira sanaziun ed engrodaziun enteifer in onn. Il project consista ord plirs moduls. Numnadamein ord il modul sanaziun, il modul bogn ordaviert, il modul ruschnera ed il modul piazza d'affons. Nua ch'il bogn ordaviert vegn allura definitivamein plazzaus, ei actualmeins aunc aviert. Quei che sto denton aschia ni aschia vegnir fatg ton pli spert ei la sanaziun totala che cumpeglia era ina reorganisaziun dil menaschi. Cun far neginas investiziuns ils proxims onns stuess il Bogn Sedrun numnadamein serrar sias portas igl onn 2020.

Gl'interess pil Bogn Sedrun ei fetg gronds en l'entira regiun. Quei muossa la statistica dalla carta da hosps. Nus havein saviu dumbrar naven dil zercladur 2016 entochen Nadal 2016 rodund 5500 entradas da personas singulas, pia senza las gruppas. Da quellas personas ein 4500 vegnidas registradas electronicamein. Igl ei semussau che 85% derivan ord la Svizra e 15% digl'exteriur. Dils visitaders che possedan ina carta da hosps, derivan 49% da Mustér e 51% da Tujetsch. Ina cefra interessanta ei era che 488 personas derivan dil ressort turistic Reka che sesanfla a Mustér. Quei malgrad che quei vitg da vacanzas posseda sez in bogn cuvretg. L'analisa ch'ei vegnida fatga dalla firma PPM da Sogn Gagl ha risguardau fetg detagliu las mendas ch'il Bogn Sedrun posseda. Jeu less uss buca repeter quei ch'ei gia menziunau el messadi ed en ils pareris che vus haveis era survegniu tarmess tier.

Per saver far la planisaziun dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun duvrein nus in credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00. En quella summa ein tuttas lavurs tenor la tabella dil messadi cumpridas en. La suprastanza communal propona al cussegl da vischnaunca da conceder in credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00. Sch'il credit vegn concedius, drova ei plinavon aunc ina cummissiun per la planisaziun dalla sanaziun ed engrondaziun. La suprastanza communal propona al cussegl da vischnaunca dad eleger las suandontas personas ella cummissiun.

Christian Albin, genau

Renato Decurtins, genau

Damian Marino, commember dalla cummissiun dil menaschi Bogn Sedrun

Reto Schmid, interprendider

Christian Gieriet, cusseglier da vischnaunca

Discussiun:

Cusseglia Severino Solèr:

Jeu sai sustener cumpleinamein il project dil Bogn Sedrun. Ina damonda hai jeu denton en connex cun quei project. Vegn ei elavurau ora ina sliigiaziun definitiva cul credit da planisaziun?

Cusseglia Arno Berther:

Mias ponderaziuns van ella medema direcziun. Daco concendin nus uss gia in credit da planisaziun, cura ch'il pievel ha gnanc aunc votau giu davart il project definitiv? Vegn quei credit duvraus per ina planisaziun detagliada e definitiva pil Bogn Sedrun?

Genau Christian Albin:

En quels frs. 370'000.00 ei tut cumpriu en. Quei vul dir la planisaziun dalla sanaziun dil bogn cuvretg e dil bogn ordaviert. Mo ina sanaziun vegn ord mia vesta buca en damonda, damai ch'ins sa mo registrar dapli entradas cun in bogn ordaviert.

Cusseglia Arno Berther:

Capeschel jeu quei endretg che las treis opziuns stattan aviartas suenter la planisaziun, aschia ch'il pievel sa decider mo per ina sanaziun, per ina sanaziun cun bogn ordaviert e / ni ruschnera?

Gerau Christian Albin:

Gie, quei constat. Il pievel sa decider davart la sligiazion definitiva pil Bogn Sedrun. Las opziuns pil Bogn Sedrun vegnan presentadas suenter la fasa da planisaziun.

Cussegliera Gelgia Deplaz:

Eisi buca pli prudent da decider per ina sligiazion definitiva avon ch'ir ella fasa da planisaziun. Haveis vus era dumandau autras vischnauncas sch'ellas separticipeschan finanziamein alla sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun?

Gerau Christian Albin:

La suprastanza communal ei dil meini ch'igl ei pli prudent da luvrar ora empren quellas treis opziuns avon che prender ina decisiun definitiva per in project. Ei vegn segir a dar contribuziuns per la renovaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun dad in ni l'auter maun. Quei sto denton aunc vegnir sclariu giu detagliadamein.

Il cusseglier Diego Curschellas damonda cun tgei cundrez ch'il bogn ordaviert vegn scaldaus e davart tgei temperatura che l'aua dil bogn cuvretg e quella dil bogn ordaviert disponan.

Il gerau Christian Albin declara che la pegna d'ieli stoppi vegnir remplazzada. L'aua vegni scaldada sur igl indrez dall'energia alpina sco era cun energia solara. Vinavon menziunescha il gerau che l'aua dil bogn cuvretg dispona d'ina temperatura da 30 grads e quella dil bogn ordaviert vegni scaldada sin 34 grads.

Cusseglier Josef Russi:

Igl ei impurtont che nus concedin oz il credit da planisaziun. Quella decisiun muossa era nossa autonomia per vegnir cuort anavos silla tematica da fusiuns. Nus havein tuts enconuschientscha dil basegns da sanaziun. Nies bogn cuvretg vegn el futur aunc pli impurtonts pil turissem, damai ch'jeu hai udiu ch'il bogn cuvretg dad Andermatt siara sias portas egl avegnir.

Cusseglier René Epp:

La vischnaunca da Tujetsch stat avon biaras investiziuns. Perquei havess jeu giavischau tier quella fatschenta in plan da finanzas dalla suprastanza communal. Cheu setracta ei numnadamein d'in project ella summa da frs. 5 milliuns. L'impurtonza dil bogn cuvretg ei indispiteivla. Nus essan la suletta vischnaunca ella Cadi che posseda in bogn cuvretg ed ina partizion da wellness. Jeu sun dil meini da menar atras la planisaziun per la sanaziun e las ulteriuras sligiazions pil Bogn Sedrun. Allora havein nus silsuenter tut ils aspects sin meisa per saver decider davart ina sligiazion definitiva.

Votaziun davart il credit da planisaziun:

Il cussegl da vischnaunca conceda unanimamein in credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00 per la sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun.

Votaziun davart la cumissiun per la sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun:

Il cussegl da vischnaunca elegia unanimamein las suandontas personas ella cumissiun per la planisaziun dalla sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun.

- **Christian Albin, gerau**
- **Renato Decurtins, gerau**
- **Damian Marino, commember dalla cumissiun Bogn Sedrun**
- **Reto Schmid, interpretider**
- **Christian Gieriet, cusseglier da vischnaunca**

5. Tractanda Credit pil niev baghetg dil stradalesser

Cusseglia Severino Solèr:

Avon che nus decidin davart ulteriurs projects, supplicheschel jeu il president communal per ina cuorta informaziun pertuccont la finanziaziun dalla residenza da seniors.

President communal Beat Roeschlin:

La finamira dalla suprastanza communal ei da segirar la finanziaziun dalla residenza da seniors. La suprastanza communal ha l'intenziun da dar alla Fundaziun Puntreis ina garanzia (Bürgschaft) per in emprist da frs. 4 milliuns. Cun quella finanziaziun vegn la forza d'investiziuns dalla vischnaunca da Tujetsch buca influenzada. Plinavon ha quei era negina influenza sils mieds liquids dalla vischnaunca da Tujetsch. Tiel model da fatschenta per la residenza da seniors ha la suprastanza communal era gia fatg entginas ponderaziuns. L'idea ei da fundar ina societad acziunaria sco purtadra per la residenza da seniors, nua che la vischnaunca da Tujetsch separticipescha cun in capital d'acziuns. Entras quella sligiazion ei la vischnaunca representada el cussegl d'administraziun e sa decider davart la strategia dalla residenza. Las contractivas per la finanziaziun dalla residenza ein il mument fetg stretgas. El decuors dil meins mars quenta la suprastanza communal presentar quella fatschenta detagliadamein al cussegl da vischnaunca.

Gerard André Schmid:

Il project pil niev baghetg dil stradalesser ha ina liunga historia. Varga otg onns essan nus vid elavurar in project per in niev baghetg dil stradalesser. Nus havein stuiu spitgar silla terminaziun dallas lavurs dalla NEAT avon che nus havein saviu ir vid la lavur detagliada dil project. Il baghetg dil stradalesser ei necessaris per deponer maschinas ed ulteriur uorden.

Igl Uffeci forestal sa buca far diever a liunga vesta dallas garaschas en tgèsa communal sco era dalla suoschna dil stan da sittar. La suoschna sto probablamein vegnir spazzada, damai ch'in rempar sto vegnir construius. Quei ei necessari, pervia ch'il cantun Grischun ha indicau da cuort quei liug sco zona da prighel. Ord quels motivs drova igl Uffeci forestal niev spazi. Actualmein ein entginas maschinas deponidas en halla da stialas. Tenor lescha ei quei buca lubiu. Per quellas maschinas drova igl Uffeci forestal medemamein in niev plaz. Per la pistunza ei igl Uffeci forestal era avisaus sin ina nova localitad. Nua che tala sesanfla ussa, ei la macchina buca schurmegiada avunda dall'aura. Plinavon duei igl indrez da far neiv e da sittar lavinas vegnir deponius el niev baghetg. Il deposit da carpella caschuna oz aults cuosts da scaldament. El niev baghetg sto la carpella buca vegnir scaldada. In indrez da lavar maschinas ei actualmein insumma buca avon maun. Quel ei perscrets e vegn era integrais el niev baghetg. Il grond avantatg dil niev baghetg ei che tut igl uorden e tuttas maschinas secattan central en in liug.

Discussiun:

Cusseglia Severino Solèr:

Jeu sun staus oz e priu investa dil provisorii. Il basegns per quella investiziun ei avon maun. Co vesa ei ora tier las lavurs? Surpren era il cau digl uffeci da baghegiar entginas lavurs tier quei project sco per exempel la direcziun dil plazza?

Gerau André Schmid:

Nus havein schau elavurar in project detagliau pil niev baghetg. Aschia ein ils cuosts fixes vegnir calculai fetg exact. La survegionza cumplexiva dil plazzal succeda segiramein entras il cau digl uffeci da baghegiar. Denton eisi era impurtont ch'il planisader dil project ha ina certa survegionza e survesta dil project.

Cussegliaer René Epp:

Biaras investiziuns stattan avon porta sco la realisaziun dalla residenza da seniors e la colligiaziun dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér. Ord quei motiv havess jeu spitgau in plan da finanzas dalla suprastanza communal tier quella fatschenta, nua ch'igl ei veseivel sin tgei projects ch'ei vegn mess gronda prioritad.

Gerau André Schmid:

Quei baghetg sto baul ni tard vegnir realisaus. Il project ei cuntenius el plan da finanzas ch'ei vegnius presentaus la davosa gada. Il basegns per quei baghetg ei avon maun. Jeu sun segirs che quei baghetg fuss daditg realisaus sche la terminaziun dil plazzal NEAT fuss stada terminada avon.

Votaziun davart il credit pil niev baghetg dil stradalesser:

Il cussegl da vischnaunca conceda unanimamein in credit da frs. 1'440'000.00 pil niev baghetg dil stradalesser. La fatschenta ei aunc da suttametter alla radunonza da vischnaunca.

6. Tractanda Orientaziuns

President communal Beat Roeschlin:

Igl Uffeci da construcziun aulta ed igl Uffeci social dil cantun Grischun han inspectau las localitads dalla Tgèsa s. Vigeli la fin december ensemen cun Beat Roeschlin, ulteriurs commembers dalla suprastanza communal ed il cau digl uffeci da baghegiar. Las localitads dalla Tgèsa s. Vigeli e cunzun il baghetg niev han fatg gronda impressiun tiels uffecis. La Fundaziun Soldanella sto uss aunc sclarir giu entginas caussas. Denter auter va ei per definir la strategia pli exact sco era reglar la successiun dalla direcziun dil menaschi. Sche vus haveis damondas tiel project, saveis vus bugen contactar la Fundaziun Soldanella.

7. Tractanda Varia

Cussegliaer Gelgia Deplaz:

Jeu less engraziar a Guido Monn ed a Marcel Schmid dalla Pro Cungiari per l'informaziun pertuccont la colligiaziun dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér e l'extrada a Cungiari ch'ei vegnida menada atras il december vargau. Nus stuein metter gronda prioritad sin quella colligiaziun. Era al president communal Beat Roeschlin admittel jeu in grond engraziament ch'el ha spontanamein fatg part alla informaziun dalla Pro Cungiari ed informau la populaziun davart las ideas dalla suprastanza communal. Sa la suprastanza communal tener en il plan da termins culla votaziun all'urna dils 21 da matg 2017?

President communal Beat Roeschlin:

Naven dils 3 da fevrer 2017 ein tut ils documents concernent la colligiaziun dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér deponi en canzlia communal. Ils vischins e las vischinas da Tujetsch san prender in vesta da quella documentaziun.

Nossa finamira ei da saver schar votar giu il pievel a caschun dalla votaziun dils 21 da matg 2017 davart l'adattaziun dil plan da zonas, ils dretgs da runcar, ils dretgs da passadi ed ils ulteriurs dretgs sco era davart igl emprast da frs. 2.5 milliuns per il cundrez dalla funiculara. Per quella votaziun sclarescha la suprastanza giu tgei muntada che quella colligaziun da skis ha per Tujetsch cun ni senza ina extrada a Cungieri sco era tgei pusseivladads ch'ei dat per Cungieri. Quella examinaziun vegn fatga d'in biro dil fatg independent. Entochen ils 21 da matg 2017 vegn ei stretg da menar atras quella examinaziun. Nus stuein mirar tgei sligaziun ch'ei la megliaera per Cungieri, quei era en relaziun cullas investiziuns necessarias.

Cussegliaera Gelgia Deplaz:

Sch'ei dat ina minimala ni luxuriusa sligaziun per Cungieri ei buca relevant. Nus stuein denton ussa discussiunar tgei ch'ei la megliaera sligaziun.

actuar:
Simon Collenberg

president:
Otto Curschellas

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2014/2017

Adattaziuns vid il plan da zonas ed il plan general d'avertura per la colligiazion dils territoris da skis Sedrun-Disentis/Mustér

Vischnaunca Tujetsch

Messadi

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziada cussegliera
Stimai cussegliers

1. Survesta dil project

Las pendicularas da Disentis/Mustér han planisau da construir ina pendiculara naven da Salins-Cungieri-Cuolm da Vi. Quella duei remplazzar l'anteriura pendiculara da Cungieri ch'ei vegnida demontada igl onn 2006. Tier la staziun da val a Salins ein mo paucs parcadis per il personal e per glied cun in impediment planisai. Il transport dils hosps tier la staziun da val succeda igl unviern cul runal da Valtgeva ni cun in bus. La stad ei la staziun da val da contonscher entras ina cuorta spassegiada naven dalla staziun a Sedrun. A Cungieri ei ina extrada planisada. Cheutras sa la senda da scursalar che meina naven da Cungieri entochen a Sedrun vegnir reactivada.

La colligiazion dil territori da skis Valtgeva cul territori da skis da Mustér dat la pusseivladad als hosps da passar naven d'in territori d'emprender d'ir cun skis en in territori aultalpin per famiglias sin sur 2200 meters sur mar. Igl aspect central dalla colligiazion dils territoris da skis ei d'augmentar l'attractivladad ed engrondir las purschidas da stad e digl unviern per ils hosps. Quei ei buca pusseivel cull'infrastructura actuala. Il concept da menaschi pigl unviern preveda che la pendiculara ha sulettamein igl intent da menar ils hosps el territori da skis. La preparaziun d'ina pista che meina naven da Cuolm da Vi giu Sedrun ei buca planisada. Ils hosps vegnan consequentamein engiu culla pendiculara suenter in di da skis. Per ils "freeriders" stat ina descensiu ch'ei denton buca preparada a disposiziun. Quella sesanfla en in corridor denter las zonas da ruas per la selvaschina.

Sper la pendiculara baghegian las pendicularas da Mustér si Cuolm da Vi in runal. Il runal stat oravontut a disposiziun a personas che fan ils emprems pass sin skis. Quei runal sesanfla sin sur 2200 meters sur mar. Sin fundament da quella altezia ei la neiv garantida. Quei ei in grond avantatg per las scolas da skis. Las scolas da skis san consequentamein far diever d'in runal ch'ei en funcziun gia la presesiun d'unviern sco era la primavera. Entras la colligiazion dils territoris da skis vegnan las variantas da descensiu a val pli attractivas. La descensiu dil Péz Ault ella Val Strem entochen a Sedrun che vegn frequentada oz regularmein, vegn pli attractiva, damai ch'il hosp sa returnar sur Cungieri.

La stad duei la pendiculara menar viandonts e viandontas (*senda da panorama*: naven da Parlets entochen Caischavedra, Bostg, Segnas ni Bugnei), velocipedists, ulteriurs hosps che van cun trottinets e fan autras activitads a Cungieri ni Cuolm da Vi. Naven dalla staziun Cuolm da Vi ni naven da Caischavedra han ils hosps la pusseivladad da contonscher in territori da viandar aultalpin ed ils loghens da reiver Lai Alv e Traversa.

2. Procedura

La colligiazion dils territoris da skis vegn coordinada el plan directiv regional e cantunal. Quella procedura succeda parallelmein culla revisiun dil plan zonal e cull'adattaziun dil plan general d'avertura (planisaziun d'utilisaziun). El plan directiv ein la pendiculara, la zona da sport e la zona da ruas per las selvaschinas indicadas. Il plan directiv regional vegn decretaus dalla Regiun Surselva e vegn approbaus entras la regenza.

Procedura per l'approbaziun dil plan (Plangenehmigungsverfahren)

Per la procedura dall'approbaziun dil plan ei igl Uffeci da traffic federal (BAV) responsabels. Era quella procedura vegn coordinada cul plan directiv e culla planisaziun d'utilisaziun e succeda parallelmein. En quella procedura vegnan tuts cundrezs ed il cuntegn tecnic dalla pendiculara planisada sco era ulteriurs elements risguardai. Per obtener la disposiziun dall'approbaziun dil plan eisi necessari da registrar igl intent el plan directiv ed ella planisaziun d'utilisaziun dalla vischnaunca.

3. Adattaziuns vid il plan da zonas ed il plan general d'avertura

Plan da zonas

Il plan da zonas 1:5'000 per la colligiaziun dils territoris da skis cuntegn ina pintga adattaziun dalla zona da sport el territori da Cungieri. Quella ei necessaria per che l'extrada a Cungieri sesanfli gest sper la zona da sport. Plinavon ei ina engrondaziun dalla zona da sport a Cuolm da Vi, nua ch'il runal vegn construius, planisada.

El territori dalla Val Strem, ella regiun da Cungieri, el territori dils Stavlets ed a Cuolm da Vi vegnan certas zonas per la protecziun digl uaul e dalla selvaschina abolidas. Sin fundament dils resultats ord la preexaminaziun vegn la zona da protecziun digl uaul e dallas selvaschinas engrondida el territori dil Piz da Strem (Crest da Tschugugliuns). Quella engrondaziun cumpeggia il spazi da viver dils capricorns e dils camutschs. La zona per la protecziun digl uaul e dalla selvaschina vegn medemamein amplificada el territori dil Piz Pardatschas-Parlets. L'engrondaziun pertucca il spazi da viver dad ina razza da gaglinas (Raufüsshühner). En la part dil Drun entochen la punt dalla Viafier Matterhorn Gotthard Bahn vegn il spazi per las auas definaus (Gewässerraumausscheidung).

Plan general d'avertura

El plan general d'avertura 1:5'000 vegn differenziau denter cundrezs che vegnan lubi ella procedura per l'approbaziun dil plan entras igl Uffeci da traffic federal e tals che vegnan concedi ella procedura per l'approbaziun da lubientschas entras la vischnaunca ed igl Uffeci cantunal per il svilup dil territori. Sut la rubrica *Determinaziuns* ein las cumponentas che la vischnaunca da Tujetsch sto lubir menziunadas sil plan general d'avertura. Cheu setracta ei dallas colligiaziuns tier la staziun a Salins e tier la staziun a Cungieri cun lingias d'aua, lingias d'electricidad e lingias da canalisaziun. Vitier vegnan la dislocaziun dalla via forestala ed agricola tier la staziun da val a Salins ed il runal che vegn baghegiaus sil territori Cuolm da Vi. Ils cundrezs che vegnan lubi entras igl Uffeci da traffic federal ein numnai sut il tetel *Remarcas* sil plan general d'avertura. Cheu setracta ei denter auter dalla pendiculara che meina naven da Salins entochen a Cuolm da Vi e la staziun da trafo ch'ei planisada sper la staziun da Cuolm da Vi.

Aschuntas:

- Plan general d'avertura, 1:5'000
- Plan da zonas, 1:5'000

4. Proposta

Sebasond sin las suranumnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

- a) d'approbar la revisiun dil plan zonal
- b) d'approbar l'adattaziun dil plan general d'avertura

La fatschenta vegn aunc suttamessa alla votaziun all'urna.

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Simon Collenberg